

Οι Θεολογικές Σπουδές στην Κύπρο (2010-2025) - Του Χρήστου Κ. Οικονόμου

/ Γνώμες

- Του Χρήστου Κ. Οικονόμου, Καθηγητή και Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας και τέως Προέδρου και Κοσμήτορα της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η φιλοσοφία του αείμνηστου Εθνάρχη Μακαρίου του Γ΄ και του λογίου Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου του Α΄ στηρίζονταν στη βασική αρχή, ότι όλοι οι Κύπριοι, οι οποίοι ήθελαν να σπουδάσουν Θεολογία, θα μπορούσαν να φοιτούν στις ιστορικές Θεολογικές Σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης, για να αναβαπτίζονται στα νάματα της μητρός πατρίδος και στη μεγάλη θεολογική παιδεία, που αναπτύχθηκε στην πρωτεύουσα και συμπρωτεύουσα της Ελλάδος. Με αυτόν τον τρόπο η

Κύπρος δεν θα αποκόπτετο από τον εθνικό κορμό. Η θεολογική παιδεία θα συνδυαζόταν και με την κλασική παιδεία, που αποτελεί μέρος της εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων.

Αυτή τη φιλοσοφία ακολούθησαν και οι δύο κορυφαίοι Αρχιεπίσκοποι. Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος διακρίθηκε για την πολιτική του δεινότητα και τις επιδόσεις του στα θεολογικά γράμματα αρχικά στην Αθήνα και κατόπιν στη Βοστώνη της Αμερικής, όπου μετέβη για σπουδές Κοινωνιολογίας. Ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ο Α΄ σπούδασε στην Αθήνα τόσο στη Θεολογική όσο και στη Φιλοσοφική Σχολή με άριστα αποτελέσματα και στα δύο πτυχία του.

Οι δύο αυτοί Αρχιεπίσκοποι, μεγάλες ιστορικές προσωπικότητες της Κύπρου, συνδύαζαν την άριστη θεολογική παιδεία με την εξαιρετη γνώση των κλασικών γραμμάτων. Εξάλλου αυτό φαινόταν από τις υψηλού επιπέδου ομιλίες τους, μεστές περιεχομένου, που έδειχναν τον πλούτο των γνώσεων και την άριστη φιλολογική και θεολογική τους παιδεία. Αυτά τα δεδομένα μαζί με τη ρητορική δεινότητα των δύο Αρχιεπισκόπων συγκινούσαν και εντυπωσίαζαν τον λαό. Ιδιαίτερα ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος διακρινόταν για την ευφυΐα του, τη λεξιπλασία του και την άριστη εκφορά και το πλούσιο περιεχόμενο του ορθού λόγου του. Ο Χρυσόστομος ο Α΄, πέρα από την τέλεια πλοκή του λόγου του, υπήρξε και διακεκριμένος φιλόλογος με άψογη μεταδοτικότητα στους μαθητές του.

Στα μετέπειτα χρόνια οι Θεολογικές Σπουδές κατέστησαν απαραίτητες στην Κύπρο, ιδιαίτερα τον 21ο αιώνα, καθώς τόσο η Εκκλησία όσο και η παιδεία τις είχαν ανάγκη.

Παρουσιάστηκαν κρίσεις εκκλησιαστικές στην Κύπρο, πρωτόγνωρες στην Οικουμενική Ορθοδοξία, με συγκρούσεις ιεραρχών, κληρικών, θεολόγων και λαού, που οδήγησαν σε ακραίες καταστάσεις, όπως η προσπάθεια εμπρησμού εναντίον της Αρχιεπισκοπής κατά τα Παγκρατιανά ή η σύγκληση Μείζονος και Υπερτελούς Συνόδου, λόγω συκοφαντικής δυσφήμισης Αρχιερέως, και η επακολουθήσασα παμψηφεί αθώωσή του ή και τα όσα τραγικά ζήσαμε κατά την περίοδο των Αρχιεπισκοπικών εκλογών. Αυτά τα γεγονότα με προβλημάτισαν ιδιαίτερα και δεν άφησαν περιθώρια να σκεφτώ ότι, μετά από μία μακρά Ακαδημαϊκή σταδιοδρομία ως Καθηγητής, ως Πρόεδρος του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας και Κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ως Πρόεδρος της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Ορθοδόξων Θεολογικών Σχολών και ως μέλος του Παγκοσμίου Διοικητικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Βιβλικών Εταιριών, όφειλα να ιδρύσω και να οργανώσω τις Θεολογικές Σπουδές με εκλεκτούς συνεργάτες στην ιδιαίτερή μου πατρίδα, την

Κύπρο, πάντοτε με την ηθική στήριξη και συμπαράσταση του εκλεκτού και αγαπητού φίλου, λόγιου Μητροπολίτη Κύκκου κ. Νικηφόρου, ο οποίος έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στο έργο αυτό ως λόγιος και έγκριτος ιεράρχης της Εκκλησίας της Κύπρου.

Βασική θεολογική άποψή μου είναι ότι Θεολογία εκτός Εκκλησίας δεν υπάρχει, όπως και Εκκλησία χωρίς Θεολογία δεν νοείται. Ωστόσο, είναι βασική αρχή ότι η Ακαδημαϊκή Θεολογία, πιστή στην Ορθόδοξη παράδοση, οφείλει να διατηρεί την ερευνητική της ελευθερία, τον προγραμματικό σχεδιασμό της, τη βιβλική και πατερική υποδομή της και τους διορθόδοξους, διαχριστιανικούς και διαθρησκειακούς διαλόγους, προκειμένου να προωθείται η ενότητα και να ενισχύεται η συμβολή των θρησκειών στον πολιτισμό των λαών και την ειρηνική συνύπαρξή τους.

Εκτός από τη συμβολή της Θεολογίας στην Εκκλησία και την παιδεία όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, επισημαίνεται και η προσφορά της στο πλαίσιο των διεκκλησιαστικών σχέσεων και του πολιτισμού. Πέρα από τον σαφώς επιστημονικό χαρακτήρα της Θεολογίας σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα, τονίζεται η ουσιαστική προσφορά της στη διαμόρφωση του ήθους και της προσωπικότητας των νέων ανθρώπων. Σε παγκόσμια κλίμακα η Θεολογία προβάλλεται στα Πανεπιστήμια ως η επιστήμη των επιστημών και αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της εκπαιδευτικής δομής τους. Οι Θεολογικές Σχολές σε όλα τα Πανεπιστήμια του κόσμου προβάλλονται πρώτες στη σειρά της ιεραρχίας τους. Συνεπώς θεωρώ ιδιαίτερη τιμή μου που, με άξιους Ακαδημαϊκούς δασκάλους, έμπειρους και έγκριτους Καθηγητές μπορέσαμε να εισαγάγουμε τις Θεολογικές Σπουδές στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Κύπρου από το 2010.

Αξίζει να σημειώσω εδώ ότι, συνεχίζοντας τη σοφή φιλοσοφία των αιμνήστων Αρχιεπισκόπων Μακαρίου Γ΄ και Χρυσοστόμου Α΄, κρατήσαμε τη διασύνδεση με το εθνικό κέντρο για τις προπτυχιακές και γι' αυτό στην Κύπρο ιδρύσαμε αποκλειστικά και μόνο Μεταπτυχιακό και Διδακτορικό Πρόγραμμα.

Έτσι από το 2010 εισαγάγαμε τις Θεολογικές Σπουδές στην Κύπρο μαζί με εκλεκτούς συναδέλφους και από την 1η Μαΐου 2015, μετά από πρόσκληση του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, του μεγαλύτερου Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος της Κύπρου, εισαγάγαμε τις Θεολογικές Σπουδές στην πρωτεύουσα, υπό την αιγίδα του φιλόμουσου και λόγιου Ιεράρχη, του Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας κ. Νικηφόρου, και υπό την προεδρία μου. Διανύουμε φέτος το δέκατο πέμπτο έτος λειτουργίας των Θεολογικών Σπουδών στην Κύπρο, που περιλαμβάνει ένα σημαντικό αριθμό Μεταπτυχιακών φοιτητών πέραν των τετρακοσίων (400) και

υποψηφίων Διδασκτόρων πέραν των εκατό (100). Επιθυμώ να τονίσω ιδιαίτερα ότι το Διδακτορικό μας Πρόγραμμα ήταν το πρώτο που αξιολογήθηκε και πιστοποιήθηκε από τον ανεξάρτητο Φορέα Αξιολόγησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΔΙΠΑΕ) της Κύπρου.

Επίσης, το Μεταπτυχιακό και Εξ Αποστάσεως Μεταπτυχιακό μας Πρόγραμμα είναι εγκεκριμένο και αναγνωρισμένο τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα και στις ευρωπαϊκές χώρες. Σημειώνω ότι το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμά μας παρακολουθεί σημαντικός αριθμός Πτυχιούχων άλλων ειδικοτήτων, εκτός από τη Θεολογία, γεγονός που συμβάλει τα μέγιστα στη διεπιστημονικότητα και στην εν γένει πρόοδο της θεολογικής επιστήμης. Τα Γραφεία του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας στεγάζονται στο Μετόχιον του αγίου Προκοπίου της Ιεράς Μονής Κύκκου στη Λευκωσία και παραχωρούνται από τον Πανιερώτατο για τη στέγαση των Καθηγητών και της Γραμματείας του Τμήματός μας.

Όλοι οι Καθηγητές είναι διακεκριμένοι, προέρχονται από τις δύο ιστορικές Θεολογικές Σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης και διακρίνονται σε Μόνιμους και Επισκέπτες Καθηγητές, καθώς επίσης σε Έκτακτους Επιστημονικούς Συνεργάτες. Ιδιαίτερη αναφορά οφείλουμε στην συμβολή του Καθηγητή Νίκου Νικολαΐδη, ο οποίος, από την αρχή της προσπάθειας εισαγωγής των Θεολογικών Σπουδών στην Κύπρο, συμπορεύθηκε μαζί μου και αποτελεί έναν εκ των σημαντικότερων συνεργατών μου. Τιμή, επίσης, για το Τμήμα αποτελούν οι Καθηγητές Κωνσταντίνος Δεληκωνσταντής, Νίκος Ολυμπίου, Απόστολος Νικολαΐδης, Νικόλαος Γκιολές, Αθανάσιος Καραθανάσης, Ιωάννης, Κογκούλης, Μιχάλης Τρίτος, Μητροπολίτης Ναϊρόμπι Μακάριος, Φωτεινή Νταντάλια Δράκου και π. Παρασκευάς Αγάθωνος. Ιδιαίτερη είναι η προσφορά του Επιστημονικού Συνεργάτη και Γενικού Γραμματέα, Διδάκτορα του Τμήματός μας, Λουκά Παναγιώτου, ο οποίος σηκώνει όλο το βάρος των Προγραμμάτων μας.

Παράλληλα, την εκλεκτή αυτή επιστημονική ομάδα, ενισχύουν και οι Καθηγητές Θεόδωρος Γιάγκου, Παναγιώτης Σκαλτσής, Συμεών Πασχαλίδης, Απόστολος Κραλίδης, με διαλέξεις τους, αλλά και με τη συμμετοχή τους στα Επιστημονικά Συνέδρια και τις Ημερίδες του Τμήματος, τόσο στην Κύπρο, όσο και στα Συνεργαζόμενα Ερευνητικά Κέντρα του Τμήματος στον ελλαδικό χώρο.

Το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος Θεολογίας περιλαμβάνει τρία εξάμηνα. Για τα δύο πρώτα εξάμηνα απαιτείται η επιτυχής απόδοση σε τέσσερα (4) μαθήματα ανά εξάμηνο, που διασφαλίζεται μέσω της υποχρεωτικής παρακολούθησής τους, της υποβολής μιας καθορισμένης σε έκταση γραπτής εργασίας, που διεξάγεται στη βάση της επιστημονικής μεθοδολογίας, καθώς και της διεξαγωγής της τελικής γραπτής εξέτασης. Το τρίτο εξάμηνο περιλαμβάνει

την εκπόνηση της Διπλωματικής Εργασίας υπό την εποπτεία Ειδικού Συμβούλου Καθηγητή και τριμελούς Επιτροπής, καθώς και την υπεράσπιση αυτής εκ μέρους του υποψηφίου ενώπιον των εν λόγω Καθηγητών. Τα μαθήματα διεξάγονται αποκλειστικά στις αίθουσες του κτιρίου του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

Παράλληλα οργανώσαμε τέσσερα (4) Συνεργαζόμενα Ερευνητικά Κέντρα, που στεγάζονται σε χώρους που παραχώρησαν οι Ιερές Μητροπόλεις Λαγκαδά Θεσσαλονίκης, Κηφισίας Αθηνών, Κορίνθου Πελοποννήσου και Ηρακλείου Κρήτης. Αντίστοιχο Ερευνητικό Κέντρο λειτουργεί και στην Λεμεσό, σε συνεργασία με την τοπική Μητρόπολη. Στους χώρους αυτούς πραγματοποιούνται Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ) από τους Καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας, για να μπορούν να εμπεδώσουν οι Μεταπτυχιακοί φοιτητές και οι υποψήφιοι Διδάκτορες τις σπουδές και να ολοκληρώσουν την έρευνά τους.

Εκτός από το υψηλό επίπεδο Σπουδών, που προσφέρει στην Κύπρο και την Ελλάδα το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας σε ευρύ φάσμα Μεταπτυχιακών φοιτητών διαφόρων ειδικοτήτων, διοργανώνει Επιστημονικά Συνέδρια και Ημερίδες στην Κύπρο και την Ελλάδα, στις έδρες των Συνεργαζομένων Ερευνητικών Κέντρων, με επίκαιρα θέματα Θεολογίας, Πολιτισμού, Παιδείας και κοινωνικού προβληματισμού.

Με τη λειτουργία του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας δίδεται η ευκαιρία να ερευνώνται, με τις Διπλωματικές εργασίες των Μεταπτυχιακών φοιτητών και τις Διδακτορικές Διατριβές των υποψηφίων Διδασκόντων, θέματα ποικίλου επιστημονικού ενδιαφέροντος και περιεχομένου, που συμβάλλουν ουσιαστικά στη Θεολογία, την ιστορία και τον πολιτισμό του νησιού, καθώς επίσης στη Βιοηθική και την Οικολογία. Οι παρεμβάσεις των έγκριτων Καθηγητών του στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, για επίκαιρα θέματα και προβλήματα της Εκκλησίας και της κοινωνίας, που ανακύπτουν κατά καιρούς, είναι εξαιρετικά σημαντικές και εποικοδομητικές.

Συστηματική είναι και η δημοσίευση άρθρων και εισηγήσεων των Καθηγητών, των Μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψηφίων Διδασκόντων στο έγκριτο περιοδικό της Ιεράς Μητροπόλεως Κύκκου και Τηλλυρίας "Ενατενίσεις". Αυτοτελείς Διπλωματικές και Διδακτορικές μελέτες, επίσης, δημοσιεύονται από το Κέντρο Μελετών της Ιεράς Μονής Κύκκου στη σχετική σειρά ή και αυτοτελώς.

Αντιλαμβάνεται κανείς το τεράστιο επιστημονικό έργο που προσφέρεται από το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας στην Κύπρο και την Ελλάδα. Σημειώνουμε ότι, εκτός από την Κύπρο και την Ελλάδα, έχουμε φοιτητές και από την Αμερική, τη Ρωσία, την Ασία και την Αφρική. Τα γνωστικά αντικείμενα σε οκτώ

(8) τομείς καλύπτουν όλο το φάσμα της Θεολογίας. Οι φοιτητές του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, εκτός από Θεολογικές Σχολές Αθηνών και Θεσσαλονίκης προέρχονται από πλείστες όσες άλλες Σχολές.

Προϋπόθεση εγγραφής είναι να κατέχουν αναγνωρισμένο Πανεπιστημιακό πτυχίο οποιασδήποτε ειδικότητας. Έτσι το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό Αρχιερέων, Βουλευτών, Καθηγητών Πανεπιστημίου, Παιδαγωγών και πολλών άλλων ειδικοτήτων. Ασφαλώς αυτό και μόνο αποδεικνύει το κυρίως και το υψηλό επίπεδο σπουδών, που προσφέρει στους φοιτητές του. Ως γνωστό οι μεταπτυχιακές σπουδές για Master Θεολογίας διαρκούν τρία (3) εξάμηνα, όπως στα δύο (2) πρώτα διδάσκονται οκτώ (8) μαθήματα, ειδικά της Θεολογίας, από εξειδικευμένους Καθηγητές στο κάθε γνωστικό αντικείμενο, σε καμία περίπτωση ανειδίκευτους της θεολογικής επιστήμης. Το δε τρίτο εξάμηνο εκπονείται η διπλωματική εργασία με ειδικό σύμβουλο Καθηγητή, εξειδικευμένο στο γνωστικό αντικείμενο της έρευνας του θέματος. Το διδακτορικό προϋποθέτει πτυχίο και μεταπτυχιακό Master με ένα από τα δύο στη Θεολογία ή συναφές γνωστικό αντικείμενο.

Από τη θέση αυτή θέλω να ευχαριστήσω θερμά πρωτίστως τον Πανιερώτατο Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας κ. Νικηφόρο για την αμέριστη συμπαράστασή του στο Τμήμα Θεολογίας, το οποίο έχει θέσει εξ αρχής υπό την υψηλή επιστασία του και την προσφορά πέντε (5) υποτροφιών κάθε ακαδημαϊκό έτος, τον Μητροπολίτη Λεμεσού κ. Αθανάσιο για τη συνεργασία του με το Τμήμα και τον Άγιο Καθηγούμενο της Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου κ. Εφραίμ για τη συνεργασία του με το Τμήμα και την προσφορά επίσης πέντε (5) υποτροφιών σε Μοναχούς και Μοναχές της Κύπρου. Ευχαριστίες οφείλουμε στους Μητροπολίτες αείμνηστο Λαγκαδά κ. Ιωάννη, τον νυν Μητροπολίτη Λαγκαδά κ. Πλάτωνα, Κηφισίας κ. Κύριλλο, Κορίνθου κ. Διονύσιο και τον Επίσκοπο Κεγχρεών κ. Αγάπιο, καθώς επίσης και στον τέως Αρχιεπίσκοπο Κρήτης κ. Ειρηναίο, στον νυν Αρχιεπίσκοπο Κρήτης κ. Ευγένιο και στο Συμβούλιο του ναού του Αγίου Τίτου του Ηρακλείου Κρήτης. Όπως ιδιαιτέρως ευχαριστίες απευθύνω στον Πρύτανη του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Καθηγητή κ. Φίλιππο Πουγιούτα, καθώς από την ίδρυση και οργάνωση του Τμήματος Θεολογίας η συμπαράστασή του ήταν αμέριστη και αδιάλειπτη, επίσης στον Εκτελεστικό Διευθυντή (CEO) κ. Αντώνη Πολεμίτη, στον Ανώτερο Αντιπρύτανη Κωνσταντίνο Φελλά, στους Αντιπρυτάνεις Παναγιώτη Αγγελίδη και Δημήτρη Βρόντη και τον Κοσμήτορα της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, όπου ανήκει και το Τμήμα Θεολογίας, Κλήμη Μαστορίδη.

Υπογραμμίζω ότι το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας έχει απόλυτη οικονομική αυτονομία και δεν εξαρτάται από κανέναν άλλο φορέα, εκτός από το

Πανεπιστήμιο. Οι μισθοδοσίες των Καθηγητών και τα έξοδα λειτουργίας του καλύπτονται πλήρως από τα δίδακτρα των Μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψήφιων Διδασκτόρων του, γεγονός που διασφαλίζει την απόλυτη αυτονομία και ελευθερία του.

Ανταποκρινόμενος στο ιστορικό μου χρέος προς την ιδιαίτερη μου πατρίδα Κύπρο, ίδρυσα και οργάνωσα, με τη συνεργασία Ακαδημαϊκών δασκάλων και διακεκριμένων επιστημόνων, τις Θεολογικές Σπουδές στον τόπο μου, τώρα και δεκαπέντε (15) ολόκληρα χρόνια, με δεκάδες Μεταπτυχιακούς και Διδακτορούχους, με απόλυτη συναίσθηση ότι αυτό επιβαλλόταν για τον ημικατεχόμενο τόπο μου. Ως πρόσφυγας από τον Άγιο Επίκτητο της Κερύνειας, που βιώνω την εισβολή και κατοχή του νησιού μου, τώρα και πενήντα ένα (51) χρόνια, πιστεύω ότι χρειάζεται αγώνας για τη δικαίωση του τόπου μας, παιδεία υψηλών επιστημονικών προδιαγραφών, βιωματική εμπειρία της ελληνικής ιστορίας, του Ευρωπαϊκού πολιτισμού και της Ορθόδοξης παραδόσεως του γένους.

Γι' αυτό ο ρόλος της Θεολογίας είναι πρωταρχικός για την επιβίωση του τόπου μας, της υγιούς παιδείας των νέων, με μια Εκκλησία, που, πέρα από τις φιλανθρωπικές δραστηριότητες, προβάλλει τον προφητικό, σωτηριολογικό, χριστολογικό, αγιοπνευματικό και εσχατολογικό λόγο του Ευαγγελίου, ως μέσο υπέρβασης της φθοράς και του θανάτου. Το αισιόδοξο μήνυμα της Αναστάσεως οφείλει η Θεολογία να προβάλλει στους πρόσφυγες, τους εγκλωβισμένους, τις οικογένειες των αγνοουμένων και όλους τους κατοίκους του νησιού και της δικαιοσύνης ως κριτήριο λύσεως του Κυπριακού προβλήματος, προς κάθε κατεύθυνση.

